

korán hiszi magát győztesnek és kihívó modorával tönkre teszi a várt jót. Coriolanus — mint minden tragikus — bolondot tesz, de e bolondság minden pontjában természetes, igazolt. Volumniának ismernie kellene fiát. Mivel ezt csak anyja bírja megtörni, azt hiszi az anya, meg is van törve s bátran ereszti fiát a forumra, hogy elleneit megkövesse. Oda is megy Coriolanus, de csodáljuk-e, hogy szembe kerülve a tribunok kihívó pofáival, elfeled mindent és azt kérdezi: mi jogon fosztották meg a konzulástól? Lehetetlenné teszi magát Rómában és így Rómán kívül is. Mert egy Coriolanus nem lehet más csak római. Az élet viszonyait megveti és mégis közöttük akar élni. Ezt joga van követelni, de az élet a legnagyobb tehetségtől és érdemtől is — fájdalom! — politikát kíván. A tragikai valóság Shakespeare minden más tragédiájától eltekintve »Coriolanus« harmadik felvonásában teljesen kifejlődött. Ami hátra van, az utójáték és tragikai eredmény csupán.

Nem fogadhatjuk el Gosche azon észrevételét, hogy Coriolanus tragikuma az, hogy hazája ellen fog fegyvert. Coriolanus a látszat dacára éppen nem áruló. A darabban sem ellenei, sem jóbarátai nem mondják annak. Emezek még igazat is adnak nek; oly rendkívüli az ő lépése. A volszk nép latin törzs volt s így Coriolanus győzelme esetére sem lehetett volna olyan áruló, ki nemzetét haszonlesésből idegennek adja el. De e győzelemig Coriolanus nem jut el: nemes jelleme nem engedi. Coriolanus tragikuma nem az önküzdésben van, hanem azon titáni harcban, melyet a harmadik felvonásig vívott és tragikuma ott telt be, midőn még nem is lehetett »áruló« — t. i. száműzetése előtt. A cselekvény itt látszólag be van fejezve. De ha csakugyan be lenne zárva Shakespeare által, ez olyan töredékessé tenné a darabot, mint amilyenek ma pl. »Nórá«-t találjuk, mely minden, a színházból távozó néző lelkében kérdő-jelet hágy az iránt, hogy mi történik tovább Nórával?

Coriolanus tragikumát két tényező dönti el. Az egyik anyja, ki — hogy úgy mondjuk — belelovalja a harcba, a másik a tribunok által vezérelt nép, melyen Coriolanus ereje megtörik.

Amennyire nem diplomata Coriolanus,

annyira az anyja, Volumnia. Nagy alak, de nem lelkesítő. Csak a német tudós — pl. Kreyssig — találhat benne obligát »glühende Liebe«-t. Roppant rideg fenség, alpesi csúcs. Nőietlen. Fiánál is jobb szereti fia dicsőségét. Shakespeare szándékosan rajzolta így ez anyát és hogy nem érzett vele, mutatja, hogy sietett Coriolanus nejét, Virgiliát ellentétül melléje helyezni. Amily kis igénytelen alak e nagy műben Virgilia, az ibolya szerénységével illatossá teszi maga körül a rideg világot. Nem érti ő a dicsőséget, ő csak ura életéért aggódik. Míg Volumnia előre el van ragadtatva a sebektől, mikkel fia a csatából meg fog térni, ő ijedten jajdul föl. Míg férje távol van, ki nem teszi lábát a házból a hű és szerető nő. De azért Volumnia is mély és igaz alak minden ízében. Ma is vannak ily rettenő kemény, nemes alakok, milyeneket kívált a regényirodalomban látunk, elvesse az életből. Talán az anyák közt még több a kemény, hajthatlan, mint a feleségek közt. A kor kérgesit, nem puhit. Lady Macbeth, ki urát bűnbe hajtotta, megtörik, korán elveszti erélyét, Volumnia, az anya, szó nélkül hagyja fiát elveszni.

A nőiesség nála nem a szelidségben, hanem az alkalmazkodásban nyilvánul, mely a nőt gyakran következtetlenné teszi.

Ez a minden ízében büszke, római nő, ha kell, még a volszknak is hízeleg. Midőn Rómáért könyörög fiának, így szól:

»... Ne menj még!

Ha kérelmünk a rómaiakat

A volszkok veszte árán óhajtná

Megmenteni, kik uraid: méltán

Átkozhatnál becsületed gyilkosul.

Nem! Mi kérünk, légy mindkettő engesztelője,

Hogy így szóljon a volszk: kegyet adánk, —

S a római: mi kaptuk azt és mindegyik

Téged jutalmazva kiált: Légy áldott!»

Igy szól a kemény római nő, mert ott látja a volszk Aufidiust és fia feleletét — ravaszul hízelegve az ellenek — megakarja könnyíteni. Volumnia továbbá épp úgy megveti a népet, mint Coriolanus. Mégis azt kívánja ettől, hogy alázza meg magát, csak hogy a konzulástól el ne essék. És e kívánatával oka lesz fia szerencsétlenségének. Vesztét pedig azzal idézi maga elő, hogy Róma iránt kiméletet könyörög tőle. Csakhogy mivel ő a Rómát